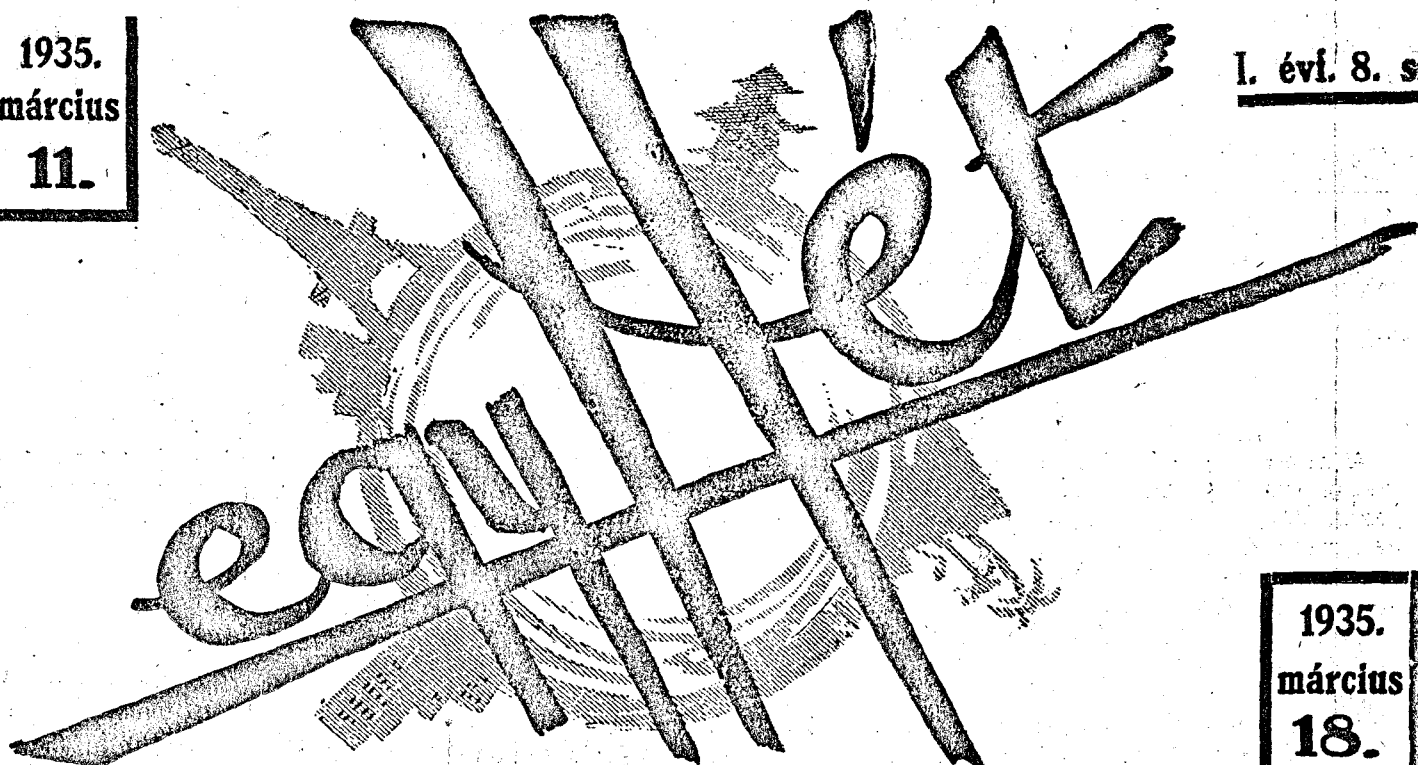

1935.
március
11.

I. évi. 8. sz.

1935.
március
18.

== BÁRDOS LÁSZLÓ HETILAPJA ==

Antinumeruszfrontot!

Reményik Zsigmond: **Afrikai románc**

Cseresnyés Sándor: **Hitler járszallagján a Bánság magyar és német ifjusága**

Szilágyi András: **Irodalmi tribün**

Bethlen viadala – Gömbös diadala

Fábrí Zoltán: **A halálbakerítő nóta**

Aron Cotrus: **Horia (Vers)**

Ilyés Gyula: **Dózsa (Vers)**

Néger költők - Radó Á.: **Ne sirj bébi (Regény II.) - Palesztinai fűkörkép - Egy kis háborus statisztika stb.**

Ára 3 lei

Gyökér I.

Ki a fejeket a homokból

A numerusz valahikust nem lehet gunnyal és sápitózással elintézni. Vaida ur megindult a fűhereri méltóság felé és ezen az uton nem lehet sem jajgatással sem gunyos kritikával, sem pedig érvekkel megállítani. Vaida maga szintén nem érvek hatása alatt adta ki a numerusz valahikus jelszavát, hanem az utóbbi évek társadalmi és gazdasági felmorzsolódása sodorták át e jelszóhoz. Vaida nyíltan kimondja azt, hogy program nélküli is hajlandó kormányozni az országot, Vagyis: hajlandó diktatúrával, parancsuralommal, ahogy esik úgy puffan programmal vinni tovább az egyre döcögösebbé váló ügyeket. Minden áron nyeregbe ülni. Ez itt a jelszó. Meglovagolni a makrancoskodó tömegeket. Csodára várni hogy talán közben maguktól is elmúlnak a nehézségek és bajok. Ez az irányvonal, ezért kell a numerusz valahikus.

Nézzük csak meg közelebbről a dolgokat. Az élő államhatalom legfontosabb támasza, a közép-reteg, az intelligencia, a tanárok, ügyvédek és diákok ma mély erjedésben vannak. Az ügyvédek tavaly ősszel sztrájkba léptek egy készülő törvény ellen s a kormány kénytelen volt visszavonni a nekik sérelmes dekrétumot, kénytelen volt újra az igazságügyi büdzsét megterhelni azokkal a milliókkal, melyeket az ügyvédek nem voltak hajlandók kiizzadni. Az ügyvédek sztrájkját követte később a joghallgatók sztrájkja, a szakiskolások sztrájkja Clujon. Se szeri se száma a kisebb-nagyobb megmozdulásoknak a tisztviselők és nyugdíjasok között. Mindezek persze megnehezítik az amugy is ingatag helyzetet. A középosztály a gazdasági válságnak megfelelően egyre rosszabb helyzetben lesz.

A munkanélküli középosztálybeliek kenyeret követelnek. Ez a követelés az idei inséges tél után egyre hangosabb lett. Az államnak azonban nincs honnan adni,

mert hisz az erős büdzsénehézségek miatt a jelszó ma: „az államháztartás egyensúlybahozása, az adminisztráció egyszerűsítése, leépítések a közhivatalok terén is éppennyugy, mint a magánintézményekben”.

Ilyen helyzetben, ilyen körülmények között lépett föl Vaida ur, aki a jó taktikus szimatjával megérezte azt, hogy e sztrájkot kós tolgató, erjedő középrétegnek valami ujat kell mondani, élükre kell állni, különben még bajt csinálnak. Így jött létre Vaida agyában a numerusz valahikus eszméje.

A nemzetiségekre rázuduló faszizmus ellen nem lehet panaszkodással segíteni. Legyünk már egyszer nagykoruak és tanultjunk Vaidától egy kis fellépést: *fogjuk össze az összes antinumerusz valahikusokat egy táborba*. Lépjünk fel a pódiumra mi is. A kisebbségeknek meg kell értenie, hogy a a helyzet komoly. A nemzetisé-

gek létéről, vagy nemlétéről, egész existenciájáról van itten szó. Ki a fejeket a homokból!

Az összes kisebbségeknek, az összes numerusz klauzuselleneseknek egységfrontja, egységes fellépése, propagandája nyújthat csak kilátást arra, hogy e fasiszta támadást sikerrel verjük vissza.

„Nőnek lenni Amerikában, angyalnak lenni a mennyországban — egyforma jó dolog. Ott csattogtatja szárnyacskáját, itt puderozza orrocskáját”. — Szóval Amerikában jó nőnek lenni, ha nem is mindenkinek. Igazán nem irigyeljük ezéri Amerikát, mert vannak Európában is nők, akiknek „jól megy”. Csak az anyáknak, a kereső és nem találó, a mosóteknő mellé, a gép mellé száműzött nőknek nem jó. De hát ki törődne ezzel a törpe minoritáissal?

Käthe Kollritz: Éhség

Fábri Zoltán:

A halálbakerítő nóta

Az ember utólag dőbben rá dolgokra. Ijedten, fejhezkapkodón eszmél az ember: semmi sem változott...

Emlékezzünk: a háborus évek alatt, amikor gépfegyverek és ágyuk ugattak, amikor a kifordult beleket néztük és tetves testünket vakartuk, amikor piszkolódtok, dögölt és hullott az ember, mint az őszi légy, amikor otthon asszonyok ringyultak és Lembergben az utcasarkokon gyereklányokat árultak, amikor kenyérért, petrólecmért órákig kellett sorfalat állni, amikor gyász, könny és kétségbeesés ülte meg a falvakat és városokat, emlékezzünk csak vissza mit daloltunk kórusban, mit üvöltöttünk és hazudtunk, mit ordítottunk részeg, elveszett gajdolással, felgyultan és ellágyultan, pénzt dobálva és éhséget kérődzve?

„Te rongyos élet, bolondos élet, mitől tudsz olyan édes lenni, mint a méz?”

Tizenégytől tizenharcig ezt

dalolta és fujta a monarchia minden népe, apraja és nagyja, katonája és lógósa. Nem a Gotterhalte tartotta össze a monarchiát, de ez a buta szirupos nóta, egy operett hazugsága, a Csárdáskirálynő, a Tschardasfürstin muzsikája. Az emberekből hullák lettek, betegek és nyomorékok, ringyók és hajszolt barmok, de a fronton és otthon, föld felett és föld alatt, a kávéházakban és kórházakban a hazugság mézes zenéje élt, uralkodott, csalt és hazudott. A mézesmadzagot beszopták és elfelejtették a hullamérget valóságot. Az írástudók és zeneyárosok példadán falaztak az imperializmusnak: vér és genny, gyász és ökl helyett mézet tudatosítottak, csaléket szállítottak, szirupot, operettet, hazugságot. Szájunk, fütyünk mohón kapott a mézesmadzag után és fujtunk és daloltunk: „Te rongyos élet, mitől tudsz olyan édes lenni, mint a méz”. Ma nem értjük. Ma szégyeljük magunkat.

Az ember utólag dőbben rá dolgokra.

A halálbakerítés buta szirupos nóta, a háborus valóságot elködülő operett ma újra műsorra van tűzve: a filmváltozatot ezer és ezer mozi játssza. Véletlen? Az emberiség száját újra a régi füttyre csücsöritik. Újra és fokozottabban kell hazudni és figyelmet elterelni, falazni, hogy ne lássa senki a bombavetőket, a gázálcokat, tankokat és drótakadályokat.

„Te rongyos élet, bolondos élet, mitől tudsz olyan édes lenni, mint a méz?”

Röhögni lehetne, de inkább ordítani kéne, óvni, figyelmeztetni: dugjátok be a fületeket, hogy ne halljátok ezt a halálbakerítő nóta; fojtsátok a torkotokba a hangot, káromoljátok le a szátokról a füttyöt, köpjétek le a hazugságot, szaggassátok darabokra, ébredje-

Irodalmi tribün

Írta: Szilágyi András

A nyugat reakciós emberei: egy Babits Esztergomból, egy Gellert Oszkár az elefáncsonttorony terméketlen lépcsőiről, egy Fenyő Miksa a Gyáripárosok országos szövetségétől és sok más ipari hatalmasság és agrár smokk, aki a Nyugat támogatásával a magyar kulturát véli támogatni, büszkén hivatkozhat arra, hogy Illyés Gyula, Erdélyi József és mások a lap állandó dolgozó társai. Aki ismeri a körülményeket, az tudja azt is, hogy milyen okok foggantyujánál fogva kényszerülnek ezek az írók a Nyugatba dolgozni. Ime egy kis fölsorolás: Erdélyi József nyirkos padlásszobákban lakott és talán ott lakik ma is. Illyés Gyula hosszú éveket emigrációban nyomorgott át. József Atilla angyalföldi hónaposszobában fázik. Sértő Kálmán hirdetés tesz közzé a lapokban, melyben közli, hogy bármely munkát hajlandó elvállalni, csak adjanak. Írók nyo-

morkrónikáját folytathatnám tovább. A nyomor, bármennyire is dicsérik egyesek jellemformáló erejét — prostituál, kifáraszt, pánikbaejt, demoralizál és csak egészen kivételes, ritka egyéniségek, egészen nagy entuziaszták tudják magukat kivonni a prostitúció hatása alól. Pénz beszél, kutya ugat s a pénznek nincs szaga. Az írók odamennek, ahol árujukért, a versért egy kis pénzt kinnálnak, egy kis éhbért, aminek honorárium, tiszteletdíj a neve. Ezért oszlopos munkatársa például Illyés Gyula a Nyugatnak. Azért százszázalékosan nem számíthatnak az utóbb felsoroltak egyikére sem. Írásaikból ki-ki csendül osztályuk nyomora, lázadása, türelmetlensége. Ezek az írók csak féllábbal tartoznak a laphoz, féllábbal, egész szívükkel, származásukkal, költői gyökerükkel az ellentáborhoz, a munkássághoz és parasztsághoz tartoznak.

Igy vagyunk a többi felszínen levő magyar tehetségekkel is. Kodolányi, Sértő Kálmán stb. mind látják félig-meddig azt a szörnyű zsákuccát, melyben a dolgozó magyar nép leledzik.

Az írók a megélhetés és a felis-

mert valóság között kénytelenek lavírozni. Ki így ki úgy lavíroz. Van akinek sikerült eddig megmentenie erkölcsi bőrét, mint például Illyés Gyulának, akinek Oroszországról szóló utleírása nemcsak művészi tett, de diplomáciai remekmű is. Eppen ezért a Korunk kritikáját nem látjuk a legszerencsésebbnek. Vannak viszont mások, akik elmerültek, valószínűleg végkép a magyar dágványban, mint például Kodolányi János, e tehetséges és jobbsorsra érdemes író. Nagy Lajos barátunk (vagy volt barátunk?) most szintén az elmerülés szélén áll.

Az biztos, hogy a magyar nyomor és magyar igazság dilemmájában sok író el-elbukik, prostituálódik, renegettá lesz. Erre el kell készülnie mindenkinek. A magyar írók azonban ennek ellenére is és így is állandó veszélyt jelenthetnek a kurzus szellemnek. Oly elemek ők, akikre egyik oldalon Babi's Mihály és száz más irodalmi csendőr vigyáz, másik oldalon Hetényi Örködik feleltük, jegyző ceruzájával, detektívjeivel, nagyobb szigorúsággal ma, mint Petőfi és Haynau idejében.

tek, a jeladás megtörtént, a nótá: a halálkuvik megszólalt.

És imé, öröm fogadja, füttyös duhaj köszöntés. Farkas Imre boldogságtól és emlékezéstől ájuldozva üdvözli a Színházi Életben: „Másodvirágzás”! Az irástudók és zenegyárosok ideje újra eljött, a jeladás a falazásra, az operett-hazugságra megtörtént és az emberiség mákonyszavú kuvikjai cimboraszolidaritással köszöntik a Csárdáskirálynő filmváltozatát, a világháboru leghazugabb, legkísértetiesebb nótáját:

„Te rongyos élet, bolondos élet, mitől tudsz olyan édes lenni, mint a méz?”

Az operett lényege és élettő eleme a valóságérthetőség. Az operett a hazugság művészetté szentesített műfaja: játékos, csillgó, üres szórakozás, melyet művészetté erőszakolt a zené. Zene habbal, semmisség. Az operettből film lett, a lehetőségek megnövekedtek, a tömegbefolyásolás korlátlan teret kapott.

A hangosfilm mai alakjában az imperializmus legfontosabb tömegbefolyásolási eszköze. És ha pont a Csárdáskirálynő és pont a filmen indul másodvirágzás elé, akkor ez a kapitalizmus törvényes parancsa. Az ismertetőjelek egyformák és ezek a jelek nem hazudnak: háborus atmoszférát jeleznek — förtelmesen törvényes másodvirágzást. „Mindenki a helyén: főszereplők, rendezők, szcenáriózók, fiúk és lányok” — írja lelkendezve Farkas Imre... Mindenki: Sir Bazil Zaharov és Hitler, a japánok és Deterding, a gépfegyverek és a tankok, királygyilkosok, az őrmesterek és a hadiszállítók. A fiúk is a helyükön vannak: gázmaszka az arcukon, a lányokról is gondoskodtak: Lengyelországban ebben a pillanatban mondták ki a hadiszolgálati kötelezettséget nemre és korra való tekintet nélkül. Mindenki és minden a helyén van, már csak a hadtápbordélyokat kell felállítani, hogy újra zenghessen ennek a semmit sem változott kornak ki próbált rongy nótája:

„Te rongyos élet, bolondos élet, mitől tudsz olyan édes lenni, mint a méz?”

Másodvirágzás!

Lesznek akik fenti szavaimban

Palesztinai tükörkép

A cionista sajtóban olvassuk, hogy a palesztinai falvakban hiány van a zsidó munkáskezekben. A chalucok (pionir munkások) a magasabb munkabérekért tömegesen hagyják ott a földmunkát és a konjunkturát élő városokban igyekeznek elhelyezkedni.

Telavivból jelentik, hogy a cionista világszervezet megbízásából a Jewish Agency megvásárolta a szíriai határmentén fekvő Hulle földeket, 59 ezer dunamot. (Egy dunam egy tized hold). Ezek a földek nagyobbrészt mocsarak ma. Viszont a lecsapolási tervek már készen vannak. A cionista világszervezet ugyanekkor elhatározta, hogy minden egyes most kívándorló chalucnak írásbeli nyilatkozatot kell adnia, hogy két évi földmunkára kötelezi magát. Az összefüggés világos. A mocsarakat le kell csapolni minden áron. Lesz bőven malária, tifusz, tuberkolózis. Zsidó pionirok, chaluc ifjuság előre! A cionizmusnak hősökre van szüksége! A hazafoglalás áldozatokkal jár! Lesz disz-sirhely! Gyászbeszéd! Kék-fehér szalagos koszorúk! Az itteni lapok

is közlik majd a halálhírt esetleg, de nem közlik a betegek láztábláját. Mint ahogy egyetlen betűvel sem tesznek említést arról a cionista sajtóban, hogy a viruló telepekből tulajdonképpen ki húzza a hasznót; az a chaluc-e, aki megteremtette, lecsapolta és betöltötte, vagy a tőketulajdonos. A chaluc már régen visszavándorolt, ott kinlódik tovább, ahol született.

A friss generáció pedig, amely lecsapol, feltölt, ültet, olyan kicsi napszámot kap, hogy amint a fentiekből kiviláglik, menekülés-szerűen igyekeznek a városokba.

Tudja Ön már,
hogy mi az a

TRITON V I Z ?

erőszakolt asszociációt látnak és a frontgeneráció idegsokkját magyarázzák beléjük. Akik így érzik, azok egyszerűen nem járnak moziba, azok nem ismerik az operett reneszánszát, a valóságérthetőség, a hazugság, a kendőzés másodvirágzását: a filmoperettet, magát az egész filmipart: imperializmusnak ezt a gépfegyverszalaggal felérő álomtekerését, melynek motója, zenéje, tartalma — legyen az kedélyes bécsi film vagy magyar pusztalagics, valcer vagy csárdás — egyformán egy:

„Te rongyos élet, bolondos élet, mitől tudsz olyan édes lenni, mint a méz?”

A film még nem volt teljes értékű művészet és máris fattyuvá züllesztették. A filmnek korlátlan lehetőségei vannak (Chaplin és az orosz filmek), hogy mégis a legkorlátoltabb ipar lett belőle: a szentimentalizmus, a butítás és altatás giccshériája, az nem lehet véletlen. A film a legvalóságkö-

zelebb művészet. Amikor tehát mai formájában valóságellenes, akkor lényegében lett meghamisítva. Eszköz lett, álomtekerés, szemködlés és ópium.

Másodvirágzás? Tőlünk függ: lesz-e gyümölcs a fán, mely hazugságban gyökerezett.

o l v a s s a

és

terjessze

az

„EGY HET”-et

DÖRI ÁKOS:

Bethlen viadala -- Gömbös diadala

Gömbös Gyula a magyar miniszterelnök és Bethlen István gróf között már régebbi keleti az az atagonizmus, ami Magyarországon sokáig leplezett belpolitikai krízisében, most a második Gömbös kormány megalakulása után, nyílt harcokban robbant ki.

Igaz, hogy Gömbös Károlyi Mihály októberi katonai attaséja volt Zágrábban, s itt kezdte politikai pályafutását és már a MOVE megszervezésével magára vonta a reakciós tábor figyelmét, az ambiciózus vezérkari százados azonban mégis csak akkor kezdett igazában emelkedni, amikor feladva intrazignens fajvédő politikáját, Bethlen, a miniszterelnök Bethlen vette szárnyai alá. Gömbös veze te le az egységes pártnak azt a választását, amelyről most Eckhardt mondott lesújtó kritikát, kijelentve, hogy csalás és korrupció, erőszak és hatalmi terror hozta össze a kormánytámogató egységes párt képviselőinek a többségét a magyar parlamentben.

Amikor nem lehetett tovább titkolni, hogy Bethlen pénzügyi csődbe vezette Magyarországot olyan dárídós idők után, amikor csak költségvetési feleslegekből 1700 millió pengőt herdált el bárók és grófnok tyékfarmjaira, „keresztény” vállalatok, a Budapesti Hírlap, a Futura termény bevásárló részvénytársaság és egyéb hangzatos címek alá bujt érdek-szövevények feleslegességére, Lilla-füredre és freskókra, amelyek kormányra miniszterei voltak hivatva az örökkévalóság számára megörökíteni, — át kellett adnia a hatalmat. Bethlen azt hitte, — csak egy időre.

Az arisztokraták ujrágazdagodási reneszansza megfeneklett. A „puritán” Károlyi Gyula grófban, a kispörköltet és vágássört kis korcsmában ebédelő főurban látták azt a férfit, aki mint nyolcezer holdas nagybirtokos, több ezer marhából álló gulya, híres ménes tulajdonosa, példát ad az országnak a takarékoskodásból.

Ugy gondolták, *feléle* az anyagilag független Károlyi Gyula ráver majd a dézsmálók kezére, s nehogy az öregur gyöngének bizonyuljon *lefele*, az elkecseregett tömegekkel szemben, időszerűen emelkedett fel a biatorbágyi viadukt alól, mint valami madáchi sülyesztőből Matuska Szilveszter

a templomjáró és volt különítményes tiszt ördögi feje.

A holttestek tömegei mellett persze ott találtak egy kézzel írott röplapot, amely véres szájjal hirdeti, hogy a kommunisták mindenütt ott vannak és jól vigyáznak, reszkessen a polgári világ.

Statárium! kiáltotta kórusban és felső utasításra az érdekeltek hada, s lett statárium. Nehogy a tömegek a sülyedő hajón pánikot idézzenek fel, nehogy a megingathatatlannak vélt Bethlen eltávolítása után a hajó kormánytól, a fedélköz is megmoccanhasson.

Azt sem lehet elfelejteni, hogy a biatorbágyi merénylet *hosszúnapkor* történt, s még nem rakták hordágyra a holttesteket, amikor a pesti nyomdákban kihozták azokat a röplapokat, amelyek erre a körülményre figyelmeztetik a „keresztény” magyarságot, mondván, hogy csak a vakok nem látják, hogy a felháborító gonosz elvett biatorbágyi zsidó kommunisták műve, akik ime azért figyeltek s hosszúnapkor követték el aljas bűncselekményüket, mert akkor zsidó nem utazik.

S rögtön akadt egy esküttlét írásszakértő is, aki kétséget kizáróan megállapította, hogy a kézzel írott biatorbágyi fenyegetés, amit a merénylő helyezett el, a Moszkvába szökött Leipnik Márton írása.

A pengő katasztrófájától, az általánháztartás összeroppanásától begatyázott vezetőrétegek elvesztették a fejüket és riadtan igyekeztek szájfogót tenni mindenkire. Valóban és ismétellen a statárium szükségessége nyert igazolást abban is, amikor helényi rövidesen produfálta Sallait és Furtstöt, hogy a Töreky előtt eljátszódó komédia még jobban megfélemlítse a magyar polgárságot.

És nem maradt elég kötele a hóhérnak, elkezdődött a két politikai akasztás után az akasztások tömege. Szegény éhező és kilátástalan páriák a maguk öntudatlanságukban banditizmussal vélekedni reménytelenségükön. Már-már naponta kalimpáltak hóhérkötelen az áldozatok, amikor az albániai állapotokra emlékeztető helyzetet megsokalta a külföld és megelégedte a magyar közvélemény. Károlyi Gyula átadta a helyét az erősebb Gömbösnek, aki azzal kezdte, hogy felfüggesz-

felle a statáriumot és megszövegezte híres száz *pontját*, a frázisok tömegét, amelyekből nem váltott be semmit. És azzal folytatta, hogy miniszterelnöksége első hónapjaiban igyekezett diszkreditálni Bethlen Istvánt, módot és nyilvánosságot adott a Dréhr pörnek, amely felkavarta Vass József kegyelmes apátur népjóléti miniszteriumának minden piszkát és fertelmes visszaélését.

A krízis közben elerte mély pontját. S most már nemcsak a városi munkásság és földnélküli parasztság, de a kartellek hálójába került, a megnőtt drágaságban fizetéséből kijönni nem tudó középosztály, a rosszul fizetett bürokraták, a bürokráciában elhelyezkedni már képtelen állami tisztviselők fiai között is állandósult az elégedetlenség. Az izzó közhangulat felszínre dobta a reform követeléseket. A magyar értelmiség és diákság radikálizálódásának véget kellett vetni és tovább erre a nemzeti jelszavas, de a plutokrácia, a pénzvilág budoárjaiban hajlongó, az arisztokratákkal kaszinózó régi garnitúra nem volt alkalmas.

Bethlen, aki Gömbös Gyulát Kánya sikertelen hitlerista külpolitikájának a kritikájával akarta pozíciójából kibillenteni, újra hang szerelte a revíziós sipokat és a szomszédokkal való megértés dalmát fujta. Ez a módszer azonban nem vezette vissza a hatalomhoz Eckhardt Tibor, akit először ért mint genfi fődélegátust, Bethlen töre, kiállott a szentesi piacra és olyan beszédben támadt egykori gazdájára, amely után csak a házfelosztás és az új választások kiírása következhetett.

Lesz reform, igéri most Gömbös Gyula és a berlini lapok tapsolnak a fordulathoz s hozzáfűzik a kommentárt: Gömbös végre megszabadult azoktól a kötelekektől, amelyek megakadályozták, hogy *leszámoljon a liberalizmussal és a marxizmussal*. Az értelmiség pedig talán hisz, talán bizik is. Abban, hogy nemcsak propaganda, nemcsak agitációs jelszavak többé Gömbös ígéretei, az ifjuság reméli az állaskalmazások megszüntetését, a földnélküli parasztságot a telepítési program végrehajtását, a munkásság a magasabb béreket.

Hogy fognak csalódni szegények.

Afrikai románc

Írta: REMENYIK ZSIGMOND

— Uraságod tehát utazni akar, — mondotta a Cook utazási iroda bomai kirendeltségének tisztviselője az előtte álló fiatalemberhez fordulva. A tisztviselő alacsony volt, közepe ijesztően kopaszodott és állandóan aranyfogait mutogatta. Szemei gyulladásszerűek voltak és kis kövér ujjával folytonosan azokat dörzsölgette.

— Igen, — válaszolta a fiatalember és nekitámaszkodott a vastag üveglappal borított asztalnak. A fiatalember viszont magas volt és sovány. Látszott arcán, hogy már napok óta nem borotválkozott. Kezébe hosszú korbácsot tartott és beszéd közben szájából ki sem vette égő cigarettáját.

Az egész helyiség tele volt köddel. A nyitott ajtókon át látni lehetett a kirendeltség előtti térséget, a párologó bokrokat és a ködben uszó pálmákat. A téren túl az öböl csónak és vitorlásrengetegét. A parton a vastagkerektű kocsiakat, rajtuk gubbasztó négekkel. Egy egész csorda sovány tehenet hajtottak el éppen a kirendeltség előtt.

— Európába akarok utazni, — folytatta a fiatalember és fáradtan rákönyökölt az asztalra, szemben a szemfájós tisztviselővel. — Nem mintha nem ismerném Európát, de meglehetősen ideje, hogy már elkerültem onnan. Nyolcvédik éve itt élek Kongóban, dolgozom Botokon, Ribaribán, legutóbb Moliróban, a Tanganyika tó partján, a rhodésiai határon, a hegyek között. Nos tehát, mindenképpen itt az ideje, hogy innen elutazzak.

A szemfájós tisztviselő helyeslően bólintott, intett a fiatalembernek, hogy kövesse. Megkerülték a nagy asztalt és megálltak a két nyitott ablak között egy kifüggesztett térkép előtt. Amint megindult, látni lehetett, hogy egyik lábára sántít és járás közben kopott bambuszbotra támaszkodik.

— Európa az egy szép hely, — mondotta meggyőződés nélkül a tisztviselő, látszott rajta, hogy hasonló körülmények között, hivatászerűen éppugy dicsérné Ausztráliát vagy Ázsiát, mint ahogy most meg-

dicsérte alkalmyszerűleg Európát. — Európa egy szép hely, — ismételte nem tudok eléggé csodálkozni uraságod finom izlésén és érdeklődésének nemmindennapiságán. Európa, az egészen más, — tette hozzá és kimutatott a nyitott ablakon át az elvonuló tehéncsordára.

A fiatalember bólintott. Új cigarettát dugott szájába és öngyújtóval meggyújtotta. Fáradtan leült egy székre és keresztbevetette lábait.

— Európa egy ideális hely, — folytatta a tisztviselő, — különösen azoknak a részére, akik nyolc esztendőig töltöttek el Ribaribán, vagy Moliróban. Szabad legyen így mondanom, finom egy hely Európa. Uraságod bizonyára bulgár, vagy bosnyák.

— Nem egészen, de megközelítőleg, — válaszolta a fiatalember a sértődöttség legkisebb jele nélkül.

— Kezdhejűk akkor talán a Balkánon, — szót a tisztviselő, nekidülve a térképnek — Görögthon egy igazán finom hely, ott mindig van éppen elég látnivaló. Magános utazóknak nem a legtisztább lelkiismerettel ajánlom a Balkánt, nyugodt szívvel társasutazóknak merem csak ajánlani. Ötven, száz főből álló utársaságoknak, akik lángszórókkal, kézigránátokkal, revolverekkel és páncélautókkal bőségesen fel vannak szerelve. Akik ágyat is visznek magukkal, lehetőleg fürdőszobát is és enniválót. Akik könnyedén bírják a gyaloglást, akik az öszvérháton való lovaglástól nem idegenkednek és nincs előítéletük az atkák és egyéb élősdiféreggel és rovarokkal szemben.

— Mődfellett csábító, — jegyezte meg a fiatalember.

A tisztviselő megdörzsölte gyulladásszerű szemét, mintha nem akarna hinni nekik. Hosszu ujjával a térképre bökött és behízelgő hangon folytatta.

— Középeurópa már jóval komfortosabb egy hely, uram, ott már szó sincsen atkákról, rühokról és efféle élősdiekről. Ott viszont egészen más meglepetések érhetik az embert. Különösen, ha politikai meggyőződésai vannak az utazónak, ke-

rülhet bizonyos helyzetekbe, amelyekre későbbi, esetleges életfolyamán legremesebb álmaiban sem szívesen emlékezik. Természetesen vakmerőség lenne azt mondani, hogy mindenkinek vannak politikai meggyőződésai. Nem is lenne jó talán. Amennyiben ön már átélt bizonyos dolgokat Moliróban a Tanganyika tó partján, civilizálatlan vadak között, Európának középső részeiben nem érheti brutális meglepetés. Frankhonban, Itáliában és Germániában való kéjutazást nyugodtan ajánlhatom ma bárkinek, aki már előzőleg nyolc évet töltött el a Kongó vidékén. Mindenkinek, akinek szíve nem reped meg valamikor virágzó és népes telepeknek romhalmazzá válásának láttán Akiből már kiveszett minden gyerekes és megokolatlan szentimentalizmus kultúrákkal és civilizációkkal szemben. Mindenkinek, aki a barbsárg visszatérését hajlamos dicsőíteni.

A fiatalember végigfektette a kőkockákon hosszú korbácsát, akár egy kigyót. Végigtörölte kendőjével homlokát, amely mődfellett izzadott.

— Hátra volna még Észak-Európa, — folytatta a tisztviselő gyulladásszerű szemét az ég felé fordítva, ájtatos meghatódottsággal hangjában, — ha ugyan odálg élve eljut egy európai utazó, mindezen rühök, atkák, élősdiek, gázok, bombavető és lángszórók dacára, igen uram, dacára, mert történnek azért még csúcsok napjainkban. Nem is olyan régen történt, hogy egy híres európai utazó rengeteg kalandokon és megpróbáltatásokon át is feljutott Koppenhágába, de ott az átélt borzalmak következményeként kilehelte lelkét. Az összes európai újságok tele voltak vele és nevét még ma is szelvényhosszában emlegetik. Hát ez volna Európa, uram. Nem mintha én önt hős elhatározásában befolyásolni kívánám, de évszázados cégünk becsületes feifogása az, hogy kimerítő tájékoztatással látjuk el komitenseinket. Tikkünk: legjobb, ha tudja az utazó hová megy. Viszont mi életbiztosítást nem kötünk, az más cégek üzlete. Ajánlhatom talán önnek az Angol Belgát, szolid cég és

előre nem látható katasztrófák esetén is fizet.

— Előre nem látható katasztrófák esetén? — kérdezte a fiatalember és korbácsának nyelével levakarta térdigérő fűzős cipőjének oldaláról az izzapos sarat. — Nem értem egészen világosan, mire céloz.

— Előre nem látható katasztrófa sok van az életben, — válaszolta finoman az utazási ügynökség tisztviselője — többek között az, hogy az ember fejére esik egy téglá Prágában, vagy kigyullad feje fölött Bécsben a hotel. Hogy tovább menjek, Berlinben elüti egy riadókészültségi rendőrautó, vagy Párisban egy tévedt ágyugolyó a legforgalmasabb utcák egyikén végleg leveszi lábáról. Vagy mondjuk Londonban gáztámadás áldozata lesz az utazó, beláthatja uram, ha évszázados cégünk becsületesen ilyen katasztrófákért nem felel és előzetes megegyezés szerint, más cégekre hárítja át a felelősséget.

A fiatalember gondterhesen összeráncolta homlokát és szomorúan tütyörészett. Hosszu korbácsával idegesen csapkodta a falat. Kinn a bokrokról és a magas pálmákról csepegett az eső. A térségen, az ajtótól tisztas távolságban egy néger asszony állt félig meztelenül, mezitláb, hátán rongyokba csavart alvó kisgyerekekkel. A folyón egy kopott gőzös dudált.

— Nyolc éve nem voltam Európában, — mondotta hirtelen a fiatalember, szájában cigarettájával — és most, amiket ön itt mond, az legalább is meglepő. Nyolc éven át nélkülöztem, küzdöttem, nem kell talán külön elmesélnem hogyan, hányszor voltam a halál torkában, közben azután lassan megszoktam, megváltozott körülöttem minden. Ki is fáradtam természetesen. Most gondoltam, elmegyek egy kicsit pihenni Európába. De ezek után nem sok lehetőségét látom a pihenésnek.

— Pihenésről azután szó sem lehet uram, — válaszolta szerény mosollyal a tisztviselő. Majd hozzátette, — Európa az utolsó évtizedek alatt határozottan megváltozott. Ugyanannyit vett át a mi külsőségeinkből, amennyit nekünk átadott az ő külsőségeiből. Ma egy utazó Európában ugyanazokkal a problémákkal találja szemben magát, mint mondjuk Tibetben néhány évtizeddel ezelőt. Rablóbandákkal, kényurakkal, mérgezett kutakkal, egyéb hasonlókkal. Hamarosan tevén utazik az

ember, vagy kis, vad mongol lovakon. Ezzel szemben, itt Afrikában, küönös tekintettel Kongóra, a közlekedési viszonyok és az élet és személybiztonság utóbbi években határozottan megjavult. A gázt még nem ismerik errefelé, a mérgezett kutak meg kimentek a divatból. Ugy értesülttem uram, hogy évszázados cégem az elkövetkezendő évek egyikeben nagy expedíciós és felfedező kirándulást tervez Európa különböző részeire, természetesen garantálva a résztvevő kalandorok és elszánt utazók személyi biztonságát, amit napjainkban biztosítani még nem áll módunkban.

A fiatalember felállt. Szürke selyemsapkáját kissé félretolta és korbácsa nyelével megvakarta nyakát. Nagy, barna kezével rátamaszkodott az asztalra.

— Ezek után, — mondotta — módfelett nehéz a helyzetem. Bár harcos ember vagyok, ezuttal mégis pihenni kívánnék. Átkozottul fáradt lettem és szeretem kikapcsolni életemből a katasztrófákat. Tud valamit ajánlani, uram?

— Valamit ajánlani? — válaszolta készségesen a gyulladásos szemű tisztviselő, — ez az, ami manapság a legnehezebb. Maguk az európaiak is hasonló lehetetlen kérésekkel zavarják cégemet, diszkrét értesítésekből tudom. De minek is utazik ön el egyáltalán, ha pihenni és nyugodtan élni akar? Különben ki tudja, mi egyéb okai is vannak. Ez iránt cégünk sohasem érdeklődik. Ön módfelett rokonszenves fiatalember, azért ajánlom önnek New Zealandot. Most mindenki oda utazik, akinek módjában áll és akinek helyén van az esze. Ha érdeklí, elárulom, hogy G. B. Shaw is odautazott. Ha önre

az ilyesmi döntő befolyással bír... Nyugodt szívvel önnek csak ezt ajánlhatnám. De végerepményben az egész világ egy falu. Ezt én tudom a legjobban, aki ezzel foglalkozom. Viszont elutazni a legnehezebb uram.

— Igen, elutazni a legnehezebb, — válaszolta a fiatalember és kezefogott a gyulladásos szemű tisztviselővel. Megemelte sapkáját és kezében a hosszú korbáccsal, kilépett az ajtón. — Ha elhatároztam magam, visszajövök, — szolt vissza a tisztviselőnek, aki bambuszbotjára támaszkodva állt a helyiség közepén.

A fiatalember nekivágott a térségnek. Fáradtan haladt, korbácsát kezében lógatva, szájában izzó cigarettával. Amint az ut közepén álldögáló félig meztelen néger asszony mellett elhaladt, meg sem állt, csak ránézett és korbácsával végigsuhintott a földön. A mezitlábasszony, hátán a rongyokba csavart gyerekekkel mozdulatlanul állt, szeimeit a földre szegezve. Amint a fiatalember mellette elhaladt, még várt egy rövid ideig, majd tiz-tizenkét lépés távolságban ő is megindult a fiatalember után. A gyulladásos szemű tisztviselő a kirendeltség nyitott ablakán át látta, hogy a néger nő, hátán a gyerekekkel ezt a távolságot betartva, mindenütt megy a fiatalember után, akár egy kutya. Nézte őket, míg el nem tűntek a térség bokrain túl, a házak között.

Olvassa és terjessze

az **Egy Hét-et**

Angol statisztika

A világháború mérlege

70 millió ember ment ki a harcmezőkre.

Csak 3+ millió jött haza egészségesen.

12 millió férfit megöltek, vagyis: minden hetedik katona életével fizette a háborút.

Minden tizedik katona csonkán jött haza, ott hagyta kezét vagy lábát.

14 millió katona muló sebesülést szenvedett.

A háború 1550 napig tartott.

Minden nap 7742 katona esett el.

Minden órában 323 embert öltek meg.

Minden nap 13095 sebesülés történt.

Minden órában 545 katonát sebesítettek meg.

A háború 400 milliárd dollárba került, vagyis: a háború 60 billió lei értékű költséget emésztett fel.

Hitler járszalagján

a Bánság német és magyar ifjusága

Kezdődő kisebbségi fasizmus a szórványokon

Irta: Cseresnyés Sándor (Timișoara)

1919-től 1931-ig a magyar kisebbségi politika intézői nem vették tudomásul, hogy mellettük nemzedékek nevelkednek, nemzedékek, amelyek az impérium átvételkor legjobb esetben a középiskola alsó osztályait járták, vagy ennek megfelelő évfolyamokban voltak. 1931-ig elszórtan, főleg református mintára és csak helyenként az egyházak legényegyleteiben tömörült kevésszámú magyar fiatal a Bánságban, míg a dolgozó tömegek magyar ifjusága osztályalapra helyezkedve szociáldemokrata és az egységes szakszervezetek keretein belül tömörült. A hivatalos kisebbségi szerv nem vett tudomást arról, hogy ez az utánpótlás létezik és csak midőn befejezett tények elé állították, kényszerült elismerni a timișoarai magyar ifjuság felekezeti és osztálymentes, magyar politikai alapon történő tömörülését.

1931 nyarán alakult meg Timișoarán az első magyar ifjusági politikai szervezet, amely a Bánsági Magyar Párt ifjusági tagozataként, meglehetősen önkormányzattal működött. A szervezet minden társadalmi réteget átölelt. Öntudatlan proletárfiúk mellett akadémikus végzettségű kispolgári ifjuság vett részt az alakulásban. A szervezkedés első fázisa a városi ifjuságot vonta maga köré, de tervezték a falusi ifjuság szervezését is. Egyre tömegesebben jelentkeztek felvételek timișoarai magyar ifjak s a vezetőség elgondolása szerint, a tagozatot haladó szellemű demokratikus alapra igyekezett helyezni. A Bánságban fennálló szociálpolitikai adottságok között az egyetlen egészséges politikai irányzat, amely egy polgári kisebbségi ifjusági szervezet számára létezhet, csakis progresszív kisebbségi demokrácia lehet.

A szervezkedés elszórva falvakra

is kiterjedszedett. A falvak magarsága, egyrészt még latifundium hatása alatt alacsony szellemi színvonalából kifolyólag, másrészt rossz anyagi viszonyaik folytán, de az egyházak káros hatása alatt is, nem bizonyult megfelelő terepnek. A telepesek falvak inkább szociális irányú politikakörhajának. Azon falvak, de főleg szórványok magyar lakossága, amely magarság a román földre form utján jutott három öt holdas törpebirtokhoz és a háború előtt a felosztott nagybirtok mezőgazdasági munkásságát képezte, évszázados jobbágyorságból ellenálláskeptelenséget nyert örökségként. Ezek a szórványok német és román falvak közé ékelődtek. A román falvak környékén kisebb az elnemzetietlenítés, amely viszont a német falvak körül katasztrófális arányokat ölt. A magarság hivatalos politikai szerve — helytelenül — a hitvallásos iskolák mellett foglalt állást a tárgumurcsi 1933-iki nagygyűlés alkalmával. A hitvallásos iskolák azon vidékeken, ahol a magarság népi tömegekben helyezkedett el, megfelelő, de ott, ahol töredék magarság létezik, így a Bánságban, egyenesen katasztrófális a tevékenységük. A református egyház iskoláiban aránylag megfelelő oktatásban részesítik a magyar gyermekeket, de a katolikus iskolákban, amelyek erős német irányítás alatt állanak, kimondott germanizáló fasizálás folyik. Azon szórványokon, ahol a magarság németséggel kerül érintkezésbe, a helyzet előbb utóbb rosszabb gazdasági viszonyok között élő és ellenálláskeptelenebb magarság rovására alakul ki. A németség öntudatos, felekezeti és faji alapú politikáját a Bánságban Berlin a fasizta uralom expanziós külpolitikai elgondolási alapján irányítja. A bánsági római katolikus egyház deutchkatolisch jellegét a Pacha

bánsági püspök berlini látogatásai és Hitlernél történt tisztelgéseivel domborítják ki. A német felekezeti ifjusági alakulatok nyílt, vagy borkolt hitlerista politikája megszedii a magyar polgári ifjuságot is, amely a város és vidék német iskoláiban germán nevelésben részesül. A felekezeti iskolák a fasizmus mérget csepegtetik be a magyar törpegazdák és mezőgazdasági munkások cipőjében, málna tengődő és rehotikus gyermekeikbe.

Sorok írója 1931, 1932 és 1933 nyarán, mint a magyar ifjusági szervezet egyik vezetője, bejárta a Bánság magyar falvait. Magyar szülők magyar gyermekei töredezetten, sőt rosszul beszél magyarul, de az Eriköniget tökéletes irodalmi német kifejtéssel szavalták el. A magyar törpegazdák, különösen a telepesek rossz viszonyban vannak többnyire a német plébánosokkal, aki a kötelező egyházi adó behajtása körüli kérlelhetetlenségével egyenesen diktatorikus hatalmat nyert. A rékási magyar telepesek a magyar gazdaság megalakulása után a díszelnöki székbe a görögkeleti román esperest kérték fel és saját, szlovák-német papjukat az asszonyok 1931-ben, midőn az egyházi adóhátralék meg nem fizetése miatt nem szolgáltatott misét pünkösdkor, csaknem tetteleg bántalmazták.

Pillanatig sem szabad csodálkozni azon, hogy a faluakció nem járt eredménnyel. A falusi ifjuság felkészületlenségéhez nyomora járul, amely a tevékenyebbeket a városi szegénység soraiba vezet. A város felé irányuló beszivárgás, amelyet az ott holdon gazdálkodó három nemzedék magyaráz meg, rengeteg magyar falu elnéptelenedését vonta maga után. Minden bánsági magyar faluban láthatunk üresen álló házakat, amelyek lakói a városba költöztek munkát

keresni, miután a föld kicsuszott talpuk alól. A magyarság rovására a németiség terjeszkedik. Ötvösd községben, amelynek nyolcszáz magyar lakója és 1800 hold határa van, két német család lakik. Az egyik a korcsmáros, a másik a szövetkezeti könyvelő. Ma a két német család közel száz holdat bír a község aránytalanul kis határából. Majláthfalva tiszta magyar katolikus faluban egy volt német jegyző fészkelte be magát és kölcsönpénzére támaszkodva erőteljes propagandát kezdett az eladósodott gazdák között egy „kamatellenes liga” című többségi alakulat számára. Ötvösd két németje a német párt számára agitál és a „magyar” szövetkezetet német könyvelője, a szövetkezetben eladósodott gazdákat a német politika számára értékesíti.

A vidéki ifjuság iskoláztatása elégtelen. A városi ifjuságé ugyanolyan. Vidéken a korcsma, városban a focball vonnak el hatalmas tömegeket a komoly szellemi törekvések elől. A polgári magyar ifjuság szervezeti munkáját pedig maga a Magyar Párt vezetősége bénította meg. A timisoarai példán felbuzdulva megindult országszerte az ifjuság megszervezése. A szervezkedést az öregek rossz szemmel nézték és ahol csak lehetett, meggátolták az ifjuságot abban, hogy saját sorsát intézze. A tárgumuresi nagygyűlésen, ahol az ifjusági szervezkedés ügyét tárgyalták, hosszas és heves viták után az ifjuság annyit ért el, hogy a pártelnökség által ajánlott reakciós és elégtelen szervezkedési keretet, amely önképzőköri jelleget nyújtott volna a ma már elért pozíciók helyébe, levették a napirendről és hogy a kecske is jóllakjék, de a káposzta is megmaradjon, az egyik guégesimnt ifjut a pártvezetőségbe delegálták.

Később megállapították az ifjusági szervezkedés kereteit. A keret teljesen a pártvezetőség intencióinak megfelelő s egyszerű legényegyleti színvonalra süllyeszti a már működött politikai szervezetet. A szervezkedés az öregek kezébe adta az ifjuság sorsának intézését és életképtelenségre kényszerítette ezáltal a már működő ifjusági szervezeteket.

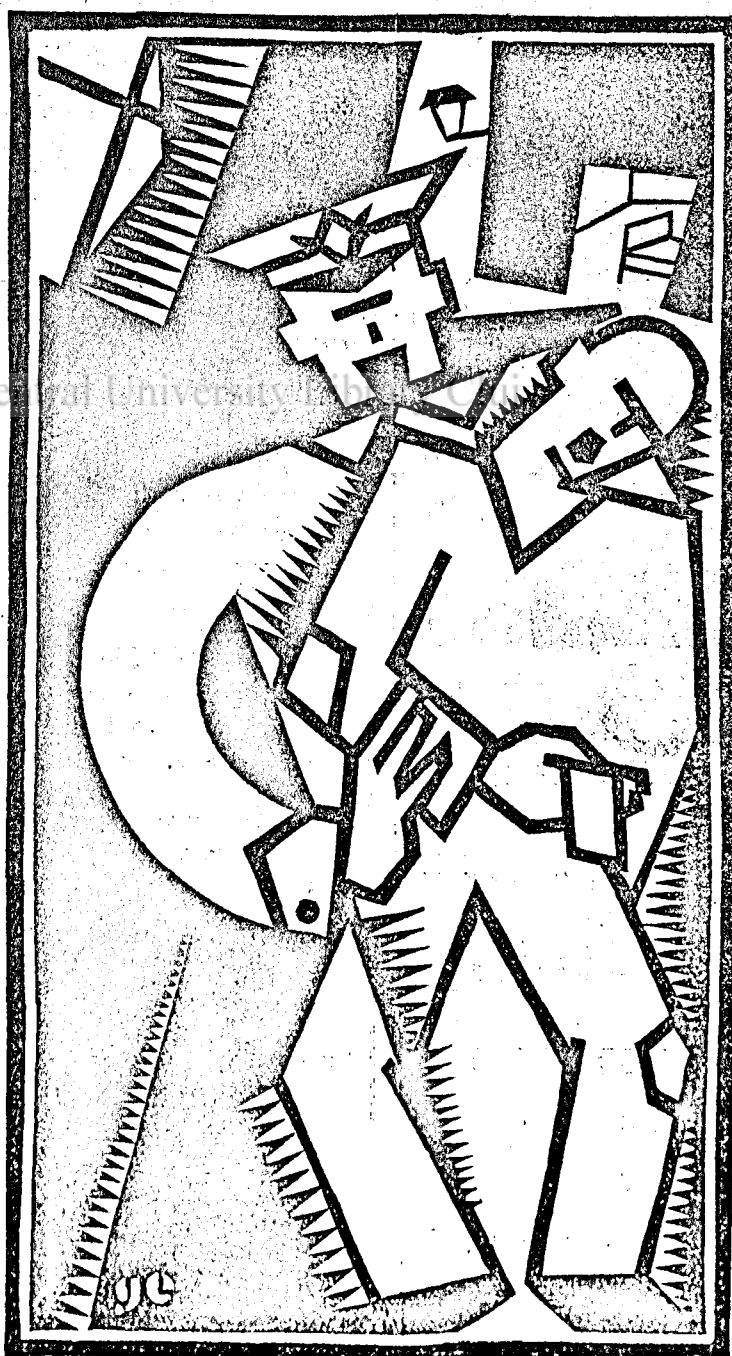
Timisoarán ötszáz tagja volt a polgári ifjuság szervezetének, ma jó, ha 40-50 ember érdeklődik az ifjuság ügye iránt. Mivel felkészületlen és társadalmi kérdések iránt nem érdeklődik, német példán és német behatásra fasiszta, eddig ugyan öntudatlanul fasiszta irányba terelődik

ez az ifjuság. A lateiner polgári ifjuság táncban és sportban éli ki energiáját, a dolgozó tömegek pedig munkanélküliek, eltávolodtak a kisebbségi gondlattól és nagyrészt osztályalpra helyezkedtek. A Bán-ság magyar kisebbségi ifjusága, amely haladószellemű keretben egészséges népi munkát fejthetett volna ki a magyar kisebbségi gondolat számára tömegeiben elveszett. Magyar középiskola hiányában a modernszellemű román középiskola az értelmiség ifjait román-francia kultúrának nyeri meg, a falvakon pedig a fasiszta

németkatolikus befolyás érvényesül. Azon falvak, amelyekben állami magyarnyelvű iskola működik, a szociális nyomor folytán elvesztik ifjuságukat és a városi magyarság számarányát növelik. Ez a növekedés egészségtelen, mivel a magyar tömegek nem nyernek a városban tengődő segédmunkással, a proletariatus meg egyenesen veszít. A faluról beszivárgó segédmunkás életstandardja alacsony és a béreket letöri.

A polgári ifjuság kisebbségi fasiszmusa érthetetlen és egészségtelen

Grünbaum Ernő linója

példákhoz vezetett. A Vaszgárda egyik fővárosi szervezetének kapitánya, Szilágyi László nevű magyar diák volt. A Bánság németeredetű magyar polgári ifjúsága a kisebbségi pozíciókat gyengíti meg fasizmusával, amely a kisebbségi tömegek eddig aránylag háborítatlan felekezeti békéjét borítja fel s a többségen kívül a németiség hatalmi tulsúlyát növelné. Hogy a romániai németiség fasizmusa nem gyermekjáték, ezt bizonyítják a beszarábiai házkutatások eredményei, amelyek valóságos fegyvertárakat emelnek ki hitlerista otthonokból. Építő nemzetiségi munkát kizár a fasiszta orientálódás, de a polgári ifjúság felkészületlensége már eleve kizár minden védekezési lehetőséget, a hivatalos kisebbségi szerv pedig közömbösen, érdektelenül szemléli a fasiszáló folyamatot, amelyet Erdélyben az egyházi sajtó leplezetlenül támogat.

Specialități de cafea

Schwartz
kávékülönlegességei
a legjobbak

STR. VLAHUTA 52. TEL. 292

Három szó!

Schwartz
kávéja
jó!

Felelős szerkesztő:
BÁRDOS LÁSZLÓ

Minden cikkért a szerzője felel

Laptulajdonos:

„EGY HÉT” Lapkiadóvállalat

Előfizetési díj: Egy óra 12 lei,
3 óra 30 lei, egy évre 120 lei.

Előfizetési díjak postabélyegben is
beküldhetők

Tipografia „MERCUR” S. A. Oradea

AFRIKA ÉNEKEL

Fáradtság

Tenton Johnson

Fáradt vagyok és elcsigázott a munkától!
Unom már, hogy idegen embereknek építsem föl a civilizációt!
Ne pihenjünk egyet Lizzy Jane?
A snapszbódéba szeretnék menni, hogy tökrészegre igyam
[magam. Aztán kockát vetek
s az éjszaka utolsó óráit a bódé snapszhordóin alszom végig!
Roskadjon össze az egész régi bódé! A fehér emberek ruhái
[pusztuljanak el a sárban].
Süllyedjen el a keresztelőhegyi templom a mélységben!
Lökd vízbe a gyerekeinket Lizzy. A civilizáció túl sokat adot
[nekünk].
Inkább haljanak meg most, minthogy megtudják, hogy né-
[gerek ők!
Tépd le a csillagokat az égről! A sok-sok csillag dönti el a
[mi sorsunk!
Fáradt vagyok, unom a civilizációt.

A néger Amerikáról dalol

Langston Hughes

Én vagyok a fekete testvér
ha társaság jön
kiküldenek a konyhába enni
de én nevetek
és eszem
és erős leszek.

Holnap
ha társaság jön
meglássátok én is asztalhoz ülök,
senkinek sem lesz pofája így szólni hozzám:
eriggy a konyhába enni.

Különben is
észreveszik, milyen szép vagyok ám én
és szégyenlik magukat mind, mind.
Én is Amerika vagyok.

Félelem

Langston Hughes

Sirunk népes házak és felhőkarcolók alatt,
miként őseink sirtak
az afrikai pálmák között.

Mert egyedül vagyunk
éjszaka van
— félünk. —

Aron Cotrus: *Hória*

Az elmúlt héten ünnepelte az egész románság Horia, Cloșca és Crisan, a kerékbetört forradalmárok halálának 150-ik évfordulóját. Ebből az alkalomból jelent meg a Gazeta de Vestben és a Cuvântul Liberben Aron Cotrus verse:

A porból
Emelkedtél s lettél sziklából és viharból
A mócok
A meztelen szegények és nincsteleneké volt
a csókok.

Veled kezdődött az új história:
Parasztnak kőkemény —
Nem akadt hozzád hasonló legény
Hória!

A tömegsors nem volt nyugság neked
Arcod beesett
Izzott a szemed,
Harcra kész
Merész,
Vad hegyeidből hitted, hogy elérsz
S legyőzöl királyt, zsandárt és börtönt
És legyőzöd a kereket.

Benned a bátorság, az akarat
Akart vágni széles és szabad utakat
A teidért!
Akiket gyötört és sarcolt az idegen
Adókkal fosztogatott ridegen,
Tudtad, hogy mindannyi
Rád vár,
És mindegyikről elfelejtkezett a császár!

Tépték a tested kerekék
S Bălgărădig ámultak a tömegek
Hóhérjaid a nemesek,
Hogy szegényes szumánod alatt
Nem törik meg az akarat,
Nem telik félelemmel
Román szived tovább ver. . .

A hegyekben él még szellemed
És él míg a mócok felett
Sarcolnak a despoták kegyetlen
A Te szellemed élni fog a hegyekben.

Óriás és ur!
Tépi az álmoságunk nyughatatlanul
A forradalom vörös ünneplője,
Fogsz-e még tűzbe öltözni belőle
Aki e népnek élet és Glória:
Te
Hegycsucs!
Legerősebb akarásunk feléd huz
Hória?!

(Ford. Borz Bálint)

Illyés Gyula: *Dózsa*

Éljen a Szabadság! Éljen az Egyenlőség! Éljen a Testvériség!

Megért bennem a szó, mint ágak őszi szélben, kiáltok, kiáltom törzsem panaszait

S gyökereimét, mik messze tájra futnak. bitorolt föld alatt bunak, bogozódnak

És fájnak s üzennek. Halljátok a hajló fának átkozódó, szétszálló szavait!

Régóta készülök erre az énekre! sűrű káromkodásaim Erre edzették remegő torkomat! Mint fiatal anya

Vártam reszketve, lázasan, hogy belém nyilaljon már a kin

S mint csobogó vér és hasító kiáltás szakadjon belőlem népem éhes szava!

A huszonötödik őszi huz átfeletem távozó madarak kiáltásaival!

Jöttem a mély völgyből, mint mély életemből, — alattam a róna

Vérködöt gőzölgött. Vércseppként fordult elém minden levél őszi jajaival.

Vérben gázolva így értem föl a dombra s néztem szerle, mintha most születtem volna.

Hány dombon jöttem át! hány évet hágtam át kapáskodva s szorult szívvel meg-megállva

Feletem ért almák lengnek itt a szélben... nem eszem belőlük, ismerem izüket.

Botommal szunnyadó kovicsokra verek... mt volt itt az élet s élni méltó álma?

S mi, ami annyiszor föllobogott bennem, hogy az est tűzvésze jött mint vad üzenet?

O hányszor futottam volna vissza innen, — eltakarva arcom futni szegyenemben

Csak azért, mert éltem, tudtam élni itten! szegyen nélkül tudtam ébredni, aludni,

Beszélni, hallgatni, szerelmet mimelni, bohócként röhögni, meghajtani térdem,

Pénzért mosolyogni, adni, venni, legszebb bátorságaimmal kancsalul alkudni.

Ime, vörösül az ég... A hold mint aranyos görbe kard közeleg

Jobbomba simulni... Bátran felállok már. Jövő győzelmeink kitüntetéseit

Csillogtatja az ég ó, képzeletemben fájdalmas seregek Gyűlnek hátam mögé. zajonganak, eltűnt vezérük keresik.

Jaj, jaj, jaj — hallom egy zsellér ordítását, fogja véres fejét

S szalad felém, — jaj, jaj — sikoltoz egy lány s fölbukik meztelen

Várkapu csikordul, lovas csapat porzik, — jaj, jaj zeng a vidék

Kunyhó lángja lobban, kard hull, jaj, jaj, jaj, cseng a történelem.

A nemesek! O ha vissza tudnék vágni e korból rájuk!

Soraim az idők végtelenségén át korbácsok legyetek Pörgén fejem körül ragyogó szijjaként csapjatok le rájuk,

Verjétek szerle porukat is nékik, verjétek halálra undok emléküket

Szabadság! Századok óta készülődő vihar az elborult Égek mögött ki jössz már egyre sűrűbben fölhangzó dörgéssel,

Verd föl képzeletem, mint a tábor, amely egukor érted indult

Rohamra szélvészként, üvöltve és sirva Dózsa György nevével!

RADÓ ÁRPÁD:

Ne sírj bébi

REGÉNY

2

És tovább: mire gondoltak éjszaka és nappal, amikor ébren voltak, vagy álmodtak, miről álmodtak, kiről álmodtak, mi volt ezekben a szép fiatalokban, honnan jöttek ide, mitéle társadalomból? Vajjon ugyanolyanok voltak mint ő, azonos fájdalommal, vágyakkal és szomorúsággal? Milyenek voltak? A tizenkét hónap olyan gyorsan futott le, hogy nem engedte Pétert huza-mosabb ideig időzni bárhol is. Mikor a végére értek csak azt látta, hogy valamennyien más irányba futottak szét, szinte bucsu nélkül. Egy év után éretnek nyilvánították őket, megkaptak az erről szóló bizonyítványt, amelybe beleírták, hogy ki a legmegfelelőbb és mire alkalmas.

Most nézhetett először maga körül. Egy kikötőben állott, a Duna partján. Ő hajók, most látta csak őket, ahogy óriás testükkel felmászta a Fekete tengerről a Dunára és felusztak Galacig, Brailáig, teherszállítók, gabonáért jöttek, búzáért és rozsért, ami a Dreyfus és Bunge világcég magtárában majd szétrepesztette a falakat. A napszámosok, akik a gabonát a hajókra labdázta, háromszor naponta ettek halvát kenyérral, ez volt a jobbik eset, ha elusztak a hajók, akkor mama-ligát ettek halva nélkül és minden nélkül, amíg jött egy másik hajó.

A hajók olykor hetekig horgonyoztak a kikötőben, kemény arcú matrózok jöttek le a hajóhídon és a kikötő korcsmákban érezték magukat a legjobban. Egész nap ittak és kockajátékot játszottak, éjszakára nővel feküdtek le, egy izzadt kikötő ringyóba csókolták bele minden vágyukat, idegenek voltak, Péter nem ismerte őket, nem látott a szemek mögé, mert ezek a szemek majdnem mindig keresztbe álltak és ha olykor beszélni kezdtek mégis, akkor hangosan káromkodtak, isteneket és anyákat közösisítettek, a szóhincstük — Péter úgy látta — nagyon primitív, nem tudhatott meg tőlük semmit azokról a városokról ahonnan jöttek, nekik minden mindegy volt, mint a nők, házak, utcák, kikötők, csak alkohol legyen, ital, ital, amitől a nagy mámorokat kapták. Abban az ideológiában éltek, hogy ezért a mámorért utaznak néha hetekig a tengeren, az egész életük ezért van, hogy ha megálltak a hajók a kikötőben és feléjük nevetett a korcsmák kivilágított cégére, berugják az ajtaját és azután maguk is berugjanak.

Most — gondolja Péter — itt volna az alkalom, elindulni egy hajóval, felmenni a hajóhídon és elbucszni Európától, valamerre a déli égő felé, vagy akárhova, nem is érti miért kell neki az öt világrész között éppen Európában élni. Majd a hajón kiszolgáló lesz, esetleg a konyhán fog segíteni, azután egyszer kiköt valahol Japánban és mindég menni, sohasem egy helyben, országban, városban, világrészben élni. Mindég másutt. És már látja magát a hajón, ahogy elmarad a part, ő minden elmarad, most futnak rá a Dunáról a tengerre, kérem kapitány ur, én most egy hétig nem akarok mást, csak vizet látni, maguk a szárazon rugnak be az alkoholtól és a földön fetrengenek a mámortól, itt a hajón józanok mint a jég, én a szárazföldön va-

gyok józan és a tengeren leszek részeg a víztől, amitő maguk néha már undorodnak, ő micsoda szörnyű el-lentmondásokból áll a világ, miért ezek a különbségek és egyáltalán miért minden különbség ember és ember között, miért nem vagyunk valamennyien józanok vagy részegek, boldogok vagy boldogtalanok. Így nem csoda, ha a boldogtalan agyonveri azt, aki nem olyan mint ő és az ellenségét látja benne, a részeg meggyilkolja a józant, ő szörnyű, szörnyű és azt mondjuk közben: kultúra, civilizáció és tudjuk: van Einstein és van relativitás, ő minden relativ, kapitány ur és matróz test-váreim, ti barnabőrű, szikár legények, ti boros palackok, minden relativ, ő értsétek meg, hogy nekem most veletek kellene menni, de én nem tudok majd így vágni kikötőkorcsmák után, mint ti és ez nagy baj volna, mert azt mondanátok, hogy finyás vagyok, vagy ő, boc-sánat, azt mondanátok, hogy rohadt burzsuj-fajzat és utánam köpnétek, mert én nagyon érzékeny vagyok és talán azt sem tudnám elnézni, hogy az arcomba lehel-jetek, mert olyan büdös és kibírhatalan szag árad belőletek, ő mit is csináljak, hogy mégis jó legyen, nekem is, nektek is, pedig bizony mondom veletek kéne menni, de máris, huzzátok fel a vasmacskát és indul-junk el, gabonával édes hajónk gyomrában, vajjon tudjátok-e, hogy vannak tengerek, ahol a vizet ilyen finom gabonával itatják, amit ti viztek vigyázva a vizen éhes gyomrok felé és tudjátok e, hogy olykor ezzel raknak tüzet, a tűzimádók, ők így hívják magukat, pedig mindenki tudja róluk, hogy valójában pénzimádók ők, ő szent arany, arany és tengerbe dobott buzaföldek, nem tudom, hogy mindez egyáltalán megható-e számo-tokra, vagy csak a mindenható ital és női hüvely az érdeklődésetek célpontja? Most már látom, hogy le kell mondanom róla, hogy egyszer és mindenkorra elinduljak veletek, pedig csak most harsogták a fülemben, hogy vissza az életbe pajtás, gondoltam, arrafelé fogom ke-resni az életet, de nem vissza-vissza Európába, az asz-faltra, oda ahol széles és autók suhannak az uttesten és olyan sok az ember, hogy talán engem is élni hagynak, éppen azért, mert nem fognak látni, olyan kősi leszek majd, ő igen, igen, isten veletek szép hajók, kabinok és hajófenék, kapitány ur és matróz testvérek, nézzétek, a kezemmel intek felétek buesut, az ujjaim hegyén a vágyaim hullnak a vízbe utánatok, a gyom-rom nem tudná bevenni azt a téisztát, amit ti gyurnátok és sütnétek nekem, majd talán egyszer, jobb időkben, lehet hogy később meg fogom bánni és utánatok vá-gyom elérhetetlenül majd és a legjobb esetben a vízbe ugrom utánatok, de most már tudom biztos, hogy nem szivhatom mellre a hajóitokból felém szálló füstöt, pedig az illata a szívemig ér, ő szívem, szívem, miért is, hogy így tudok vágni és lemondani, borzasztó, hogy lemondunk, mindenről lemondunk, ő hozzám hasonló testvéreim a világ minden részében, elhagyottan, egye-dül egy kikötő partján, egyetlen vággyal a szívemben és agyamban, ő igen jól élni, hát miért mondunk le róla, vagy mit kellene tenni, hogy egyszer már megkapjuk amire vágyunk.

(Folytatása következik)